

Weids, stil en immer anders
NATUURROUTES VAN NATUURMONUMENTEN

90| Dintelse Gorzen (5km) | Wandelroute
Natuurmonumenten: 90. Dintelse Gorzen (5km) pagina 1 van 4

In het kort

Route

de route is gemarkeerd met blauwe pijltjes; de verlenging van de route (alleen buiten broedseizoen) is met gele pijltjes gemarkeerd; lengte totale route 5 km, duur 1,5 uur

Startpunt

de noordzijde van het sluizen-complex Benedensas

Broedseizoen

in de broedtijd, van 15 maart tot 15 juli, is alleen de korte (blauwe) wandeling mogelijk

Honden

honden zijn niet toegestaan

Rolstoelgebruikers

paden zijn ongeschikt

Laarzen

met name in de wintermaanden kunnen de paden onder water staan; laarzen zijn aan te raden

Horeca

in het dorpje De Heen op 2,5 km afstand zijn 2 kleine horeca-gelegenheden

Regels

het natuurgebied is vrij toegankelijk tussen zonsopkomst en zonsondergang en alleen op de gemarkeerde paden

Excursies

er worden geregeld excursies gehouden, bel voor meer informatie (035) 655 99 33

Op weg

Het sluizencomplex Benedensas (1) is een cultuur-historisch monument. De oudste sluis dateert van 1824 en is begin jaren zestig gerestaureerd. Nu het tij verdwenen is, zijn de schuten spuisluizen niet langer nodig.

U steekt de Steenbergsche Vliet over en komt via de dijk in het natuurgebied.

Natuurmonumenten laat de Dintelse Gorzen jaarrond begrazen door zo'n 70 Shetlandhengsten en 80 Schotse Hooglanders. De dieren eten onder meer jonge boompjes als wilg en berk en voorkomen zó dat het gebied verder dichtgroeit met bos. Het vee is niet gevaarlijk, maar laat het met rust.

Open of bos

Meteen als u op de dijk bent (2) ziet u het effect van begrazing. Links liggen de Slikken van de Heen-Oost; nooit begraasd en begroeid met hoge ruigten en dicht wilgenbos. Voor u en rechts van u de veel opener Dintelse orzen. Hier wisselen bos, ruigte en vlakke elkaar af. De bommenrij in de verte ligt precies op de grens van slik en schor.

Botkreek

De lange brug (3) voert u over de Botkreek. Jaren achtereen werden hier 'botjes getrapt'. Bot, een zoutwatervis, ligt plat op de waterbodem en door er razendsnel op te gaan staan, wisten de vissers ze te vangen. Bot leeft hier niet meer: het water is immers zoet.

Kleurrijk

De wandeling voert u eerst over de schor en vervolgens over het slik. De hoge schor (dicht bij de dijk) werd vroeger alleen met springtij overspoeld en is kleiig. De lage schor liep bij hoge vloed ook onder water. Op de hoge schor ziet u vooral ruigtekruiden zoals het wilgenroosje, akkerdistel en jacobskruiskruid. Op de lage schor overheerst duinriet. Deze grassoort is 's winters goudgeel en zomers heldergroen.

Zout

De brede kreekbeddingen (4) zijn altijd groen. De planten die hierin groeien zijn geliefd bij de pony's (duinriet niet!) en dankzij hun begrazing zijn er inmiddels fioringras en rood zwenkgras gaan groeien. Maar nog steeds schieten hier af en toe zoutminnende planten op zoals melkkruid en zeekraal.

Duinriet

Via het lage schor komt u bij de vogelkijkhut (5). Bergeenden, kievieten, ganzen, kluten en tal van andere vogels bevolken de Dintelse Gorzen. De slikken voor u en rechts van u raken steeds verder begroeid met duinriet. Door begrazing probeert Natuurmonumenten hier ook open stukken te houden. Dat is onder meer voor weidevogels belangrijk.

Ree

Met wat geluk kunt u op de vlakke van de lage schor (6) waar u nu overheen loopt een ree zien. Verderop komt u bij het uitzichtpaneel.

Buiten het broedseizoen kunt u na het uitzichtpunt kiezen voor de lange route. Voor de korte wandeling keert u na dit punt om.

Via een oude kreekbedding loopt u de voormalige zeehondenplaat op (7), zo genoemd omdat hier tot in de jaren zestig zeehonden rustten.

Snoek

Van achter het vogelscherm (8) zijn niet alleen vogels, maar ook de vooroevers (9) goed te zien. Deze zijn aangelegd om de golfslag op de oevers te verminderen. Zaden van oeverplanten krijgen zó de kans te ontkiemen. Een snoek heeft een dichte oevervegetatie nodig om te paaïen en eieren af te zetten.

Troebel

Meer snoek is nodig om het teveel aan witvis terug te dringen. In het Krammer-Volkerak zitten nu te veel witvissen zoals brasem en voorns. Die eten te veel watervlooïen op. Watervlooïen eten algen. Dus een tekort aan watervlooïen leidt ertoe dat het water troebel wordt. De oevervegetatie zorgt dus voor helderder water.

Hoog bos

De zeehondenplaat (10) is begroeid met hoog opgaand bos. De plaat is immers zanderig waardoor er kort na de sluiting van de Philipsdam al wilgen opschoten. Het is bijzonder bos: er lopen kreken doorheen en in de beddingen groeien nog zoute planten. Bijzonder is ook dat u, meteen nadat u het bos uitgelopen bent, weer aan de waterkant staat.

Orchideeën

Op de slikvlakte (11) groeien orchideeën zoals de moeraswespenorchis, de rietorchis en gevlekte orchis. Ook kleverige ogentroost en geelhartje zijn talrijk. De slikken stonden vroeger bij elke vloed onder water. De grondsoort is er dus anders dan op de schorren en daardoor verschilt de begroeiing. Het oostelijk deel van de Dintelse Gorzen ligt lager en is opener. Elk menselijk bezoek zou de vogels sterk verstoren en daarom houdt Natuurmonumenten dit deel van de gorzen afgesloten.

Verstoren

Het oostelijk deel van de Dintelse Gorzen ligt lager en is opener. Elk menselijk bezoek zou de vogels sterk verstoren en daarom houdt Natuurmonumenten dit deel van de gorzen afgesloten.

Anders

Er is alle reden om nog eens terug te komen. De Dintelse Gorzen blijven veranderen. Het grondwater zal zijn zout kwijtraken waardoor er over een jaar of tien weinig zoutminnende planten *meer voorkomen*. *Nieuwe zoete natuur komt er voor in de plaats.*

Hoe er te komen

Met openbaar vervoer: vanaf Bergen op Zoom rijdt een bus naar het dorpje de Heense Molen, vandaar is het nog een half uur lopen naar het beginpunt. Bel voor de actuele dienstregeling van het openbaar vervoer: 0900-9292. U kunt ook in Bergen op Zoom een fiets huren (ongeveer een uur fietsen).

Met eigen vervoer: vanaf N259 tussen Dinteloord en Steenbergse rijdt u de Mariadijk op (richting Boompjesdijk). Op de Mariadijk eerste weg links (Veerdijk) en aan het eind rechtsaf, Vlietdijk op. Na ongeveer vijf kilometer kunt u links parkeren. Bovenop de dijk (brug niet over) loopt u naar het beginpunt.

Gebiedsinformatie

De Dintelse Gorzen (540 hectare) is een buitendijks gebied dat tot 1987 onder invloed stond van eb en vloed. In dat jaar werd - als laatste dam van de deltawerken - de Philipsdam gesloten en veranderde het Krammer-Volkerak van een zoute getijdenzee in een zoet binnenmeer met constant waterpeil. Flora en fauna van de buitendijkse gebieden veranderden enorm. Al snel spoelde het zout uit de bodem en maakten zoutminnende planten als zeekraal, zilte schijnspurrie en schorrenkruid plaats voor zoutmijdende zoals akkerdistel en brandnetel en, wat later, duinriet en jacobskruiskruid. Op de zandige grens van slik en schor en op de hoge zandkoppen die her en der voorkomen, schoten massaal wilgen op. Het grondwater bevat echter nog steeds zout en in droge zomers komt dit aan de oppervlakte. Overal kunt u daarom nog zoutminnende planten tegenkomen. Zout en zoet: gebroederlijk bijeen. De Dintelse Gorzen is vogelrijk en is een internationaal belangrijk vogelgebied. Hier broeden kluut, roodborsttapuit, graspieper en vele andere soorten. Het getij is weg, maar overal is de zee te zien. Tientallen brede en smalle kreken doorsnijden de gorzen.

Adressen

Ledenservice Natuurmonumenten (informatie over excursies) tel. (035) 655 99 11

Natuurmonumenten Dintelse Gorzen

Boswachter L. Vlietland Vlietdijk 2 4671 SV Dinteloord tel. (0167) 50 29 70

Colofon

Productie: Buro Kloeg Natuur- en Milieuvorlichting bv, Bunnik

Tekst: Monica Wesseling

Cartografie: G-O graphics, Wijk bij Duurstede; Buro Kloeg

route (beschreven)

verlenging route (beschreven, alleen buiten broedseizoen te lopen)

① zie beschrijving

uitzichtpunt / observatiepunt

slik

schor

bos

weide

overig
grondgebruik

0 200 400 600 800 1000 m